

Antipsychoticagebruik in de echte wereld

Er is een toename van Scandinavische nationale registerstudies over psychofarmacagebruik en de uitkomsten voor mensen met ernstige psychiatrische problemen zoals schizofrenie (Tiihonen e.a. 2017) en bipolaire stoornissen (Lähteenvuo e.a. 2018). Nationale registerstudies omzeilen gedeeltelijk de beperkingen van gerandomiseerd gecontroleerd geneesmiddelenonderzoek (RCT's). Nadelen van RCT's zijn o.a. dat de onderzochten een beperkt representatieve groep mensen met min of meer goede therapietrouw betreft. Het effect van bijvoorbeeld intramusculaire langwerkende (depot)antipsychotica op het ziektebeloop in de maatschappelijke context is in vergelijking met andere middelen niet goed evalueerbaar vanuit RCT's en afgeleide reviews.

Meta-analyses van RCT's suggereren dat clozapine, olanzapine en amisulpride de effectiefste antipsychotica zijn (Leucht e.a. 2013), maar hoe zit dat in de dagelijkse werkelijkheid? Tiihonen e.a. (2017) onderzochten met grote nationale Zweedse databases of tussen antipsychotica of toedieningswijzen van antipsychotica een klinisch verschil bestaat in de uitkomsten van behandelingen zoals heropnames (marker voor recidiefpsychose). Daartoe werden over de periode 2006-2013 gegevens geëvalueerd uit Zweedse nationale registers van 29.823 patiënten met schizofrenie. Uitkomstmaten waren naast heropname(s), 'falende behandeling', bestaande uit suïcidepoging(en), staken of switchen van medicatie of overlijden, klinische opname en een bezoek aan een gespecialiseerde psychiatrische instelling. Om selectiebias te voorkomen werden intra-individuele analyses uitgevoerd, waarbij ieder individu zijn of haar eigen historische controlepersoon was. Tevens werd er statistisch gecorrigeerd voor tijdseffecten. De auteurs concludeerden dat ter preventie van recidiefpsychosen clozapine (HR: 0,58; 95%-BI: 0,53-0,63) en langwerkende intramusculaire antipsychotica (HR's: 0,65-0,80) het effectiefst zijn. Daarnaast suggereerde de studie dat gedurende de behandeling met depotantipsychotica het risico op een falende behandeling ongeveer 20-30% lager was in vergelijking met hetzelfde middel in een orale formulering. Vooral mensen met een recent ontstane psychose zouden profiteren van depotantipsychotica, met een 32% lagere kans op een heropname vergeleken met orale middelen.

Tiihonen e.a. noemen als sterke punt van hun studie dat de patiënten in de nationale Zweedse databases een realistische afspiegeling van de werkelijke patiëntenpopulatie

vormen. Beperkingen van de studie zijn volgens ons dat er niet gecorrigeerd is voor confounders zoals algeheel functioneren, extrapyramidale stoornissen en kwaliteit van leven. Gegevens over gelijktijdig gebruik van psychologische behandelingen of andere medicatie ontbreken. Verder kan men met deze studie niet achterhalen of de betere uitkomst bij behandeling met clozapine en depotantipsychotica zou kunnen liggen in meer contact met hulpverleners, o.a. tijdens het toedienen van de injecties of de bij clozapine noodzakelijke laboratoriumcontroles.

Iedere vorm van onderzoek kent zijn bezwaren en beperkingen. Zijn depotantipsychotica en clozapine daadwerkelijk superieur aan (andere) orale medicatie, in het geval van depotantipsychotica door een betere compliantie of stabielere bloedspiegels? Met deze studie dragen de auteurs in elk geval extra argumenten aan voor continuering van medicatie voor mensen met schizofrenie, en het vaker voorschrijven van depotantipsychotica of clozapine.

LITERATUUR

- Lähteenvuo M, Tanskanen A, Taipale H, Hoti F, Vattulainen P, Vieta E, e.a. Real-world effectiveness of pharmacologic treatments for the prevention of rehospitalization in a Finnish nationwide cohort of patients with bipolar disorder. *JAMA Psychiatry* 2018;75: 347-55.
- Leucht S, Cipriani A, Spinelli L, Mavridis D, Orey D, Richter F, e.a. Comparative efficacy and tolerability of 15 antipsychotic drugs in schizophrenia: a multiple-treatments meta-analysis. *Lancet* 2013; 382: 951-62.
- Tiihonen J, Mittendorfer-Rutz E, Majak M, Mehtälä J, Hoti F, Jendelius E, e.a. Real-world effectiveness of antipsychotic treatments in a nationwide cohort of 29 823 patients with schizophrenia. *JAMA Psychiatry* 2017; 74: 686-93.

AUTEURS

KOR SPOELSTRA, psychiater, VNN/BinG, Groningen.

CEES BAAS, psychiater, Lentis, Groningen.

RIKUS KNEGTERING, psychiater, opleider en hoofd Lentis Research, Lentis, Groningen.

CORRESPONDENTIEADRES

Dr. Kor Spoelstra, VNN/BinG, Groningen.

E-mail: K.spoelstra@vnn.nl

Geen strijdige belangen meegedeeld.

ARTIKEL

